

DOCENDO DISCIMUS

Ludmila **URSU**

dr., conf. univ., UPSC Ion Creangă

Profilul de formare al absolventului – cadru generator al elementelor de noutate ale curriculumului pentru învățământul primar

Rezumat: În acest articol se abordează conceptul de "profil al absolventului" – un nou concept cu valențe semantice de finalitate în sistemul de învățământ, definit ca o componentă reglatoare a Curriculumului Național. Se relevă rolul fundamental

al profilului absolventului în procesul dezvoltării curriculare la nivelul primar de învățământ (2018), în vederea realizării conexiunii sistemului curricular de finalități la așteptările societății privind parcursul școlar al elevilor din perspectiva tipului de personalitate care se propune a fi format.

Cuvinte-cheie: învățământ primar, curriculum, profilul absolventului, competență școlară, competențe-cheie/transversale/transdisciplinare, competențe specifice disciplinei, unități de competență, obiectivele lecției, atitudini, valori.

Abstract: The article addresses the concept of graduate profile – a new concept with the semantic valences of finality, defined as a regulatory component of the National Curriculum. It highlights the fundamental role of the graduate profile in curricular development at primary education level (2018) in order to achieve the connection of the curricular system of finalities to society's expectations regarding the students' school track from the perspective of the type of personality that is proposed to be formed.

Keywords: primary education, curriculum, graduate profile, school competence, key/transversal/transdisciplinary competences, discipline-specific competences, units of competences, lesson objectives, attitudes, values.

Pentru sistemul educațional al Republicii Moldova, anii 2018-2019 au fost marcați de un amplu proces de dezvoltare curriculară, care a realizat concretizarea și valorificarea politicilor educaționale pentru nivelurile educație timpurie, învățământ primar și învățământ gimnazial-liceal. Demersul dezvoltativ s-a bazat pe paradigma curriculară construită în Cadrul de referință al Curriculumului Național și în contextul legal stabilit de Codul Educației al Republicii Moldova, fiind urmărite atât realitățile consemnate pe plan național, cât și tendințele dezvoltării curriculare pe plan internațional.

Unul dintre principalele produse aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în anul 2018 ca rezultat al acestui proces este Curriculumul pentru

învățământul primar, care stabilește drept componentă-cheie sistemul de finalități exprimate în termeni de competențe, reieșind din următoarele reglementări:

- În conformitate cu art. 11(1) din Codul Educației al Republicii Moldova, finalitatea principală a educației rezidă în „formarea unui caracter integru și dezvoltarea unui sistem de competențe care include cunoștințe, abilități, atitudini și valori ce permit participarea activă a individului la viața socială și economică”.
- Conform misiunii învățământului primar definită în art. 26 al aceluiași Cod, „învățământul primar contribuie la formarea copilului ca personalitate liberă și creativă și asigură dezvoltarea compe-

tențelor necesare continuării studiilor în învățământul gimnazial”.

- Cadrul de referință al Curriculumului Național definește competența școlară ca „un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitelor probleme în diverse contexte și situații” [Apud 3, p. 10].
- Curriculumul pentru învățământul primar a venit cu o serie de elemente importante de noutate, printre cele mai substanțiale evidențiindu-se precizarea nivelurilor taxonomice ale competențelor școlare în următoarea structură: A. Competențe-cheie/transversale/transdisciplinare; B. Competențe specifice disciplinelor școlare; C. Unități de competențe [Idem, p. 11].

A. Situate la nivelul superior al acestei ierarhii, **competențele-cheie** constituie o categorie curriculară cu cel mai înalt grad de abstractizare și generalizare. Acestea sunt formulate în art. 11 (2) din Codul Educației al Republicii Moldova în consens cu tendințele de evoluție pe plan internațional stipulate în următoarele documente: Recomandările Consiliului Europei privind competențele-

cheie, Raportul Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI, Recomandările UNESCO etc.

Transversalitatea este o caracteristică importantă a competențelor-cheie. Competențele-cheie/transversale traversează toate sferele vieții sociale, precum și, în mod firesc, frontierele disciplinare. Astfel, competențele transversale pot fi, în același timp, și transdisciplinare – vizate pe o scară mai largă de disciplinele de studiu.

Competențele transdisciplinare concretizează competențele transversale în cadrul unor domenii de cunoaștere/arii curriculare; integrează acțiuni comune asociate diferitelor discipline, de regulă dintr-o arie curriculară; se conturează în jurul unor subiecte comune pentru diferite discipline școlare.

Competențele-cheie/transversale/transdisciplinare se formează și se dezvoltă progresiv și gradual pe niveluri și cicluri de învățământ, fiind circumscrise de **profilul de formare al absolventului** – un nou concept cu valențe semantice de finalitate a sistemului de învățământ, definit în Cadrul de referință al Curriculumului Național ca o componentă reglatorie a Curriculumului Național:

- „Capacitățile, atitudinile și valorile (competențele) vizate de profilul de formare au un caracter trans-

Figura 1. *Profilul de formare al absolventului nivelului primar de învățământ* [Apud 1, pp. 27-32]

Atributul „Persoanele cu încredere în propriile forțe”	<ul style="list-style-type: none"> • își cunosc și apreciază punctele forte și domeniile care necesită dezvoltare; • manifestă respect și grijă pentru cei din jur; • pot distinge între bine și rău, între corect și greșit; • știu să pună întrebări pentru a înțelege mai bine o informație, pentru a-și forma o opinie; • își expun liber și cu încredere ideile; • își exprimă/împărtășesc cu alții satisfacția și bucuria pentru succesele obținute; • iau decizii, solicitând opinii și sfaturi. 	<ul style="list-style-type: none"> • manifestă curiozitate pentru a afla lucruri noi; • își exprimă opinia cu privire la modalitățile de învățare la care sunt expuși; • cunosc domeniile în care au nevoie de sprijin în procesul de învățare; • solicită sprijinul necesar; • manifestă atenție și interes pentru opiniile altor persoane; • participă activ la activitățile de învățare formală și non-formală oferite; • descriu situații de învățare informală cu care se întâlnesc în viața cotidiană; • manifestă atenție și concentrare în procesul de învățare. 	Atributul „Persoanele deschise pentru învățare pe parcursul întregii vieți”
ABSOLVENȚII CLASELOR PRIMARE			
Atributul „Persoanele active, proactive, pro-ductive, creative și inovatoare”	<ul style="list-style-type: none"> • cunosc și aplică reguli ale unui mod de viață sănătos; • cunosc și aplică regulile de comunicare corectă și eficientă în diverse contexte; • participă cu interes la activități comune cu semenii lor; • manifestă dorința de a-și ajuta colegii; • identifică probleme legate de viața cotidiană și învățare; • solicită și oferă ajutor la rezolvarea acestora; • manifestă curiozitate pentru activități inovative; • manifestă creativitate în domeniile de interes; • se implică în activități de voluntariat. 	<ul style="list-style-type: none"> • cunosc drepturile fundamentale ale copilului și responsabilitățile asociate fiecărui drept; • demonstrează interes și participă la evenimente culturale și sociale din școală și din comunitate; • observă probleme cotidiene cu care se confruntă familiile lor, vecinii, colegii de clasă; • manifestă interes pentru problemele persoanelor aflate în dificultate; • manifestă interes și respect pentru valorile și opiniile altor persoane; • cunosc și respectă simbolurile naționale ale Republicii Moldova; • cunosc tradițiile și obiceiurile populare principale din Republica Moldova în diversitatea lor culturală și participă la activități consacrate acestora. 	Atributul „Persoanele angajate civic și responsabile”

- disciplinar și definesc rezultatele învățării, urmărite prin aplicarea Curriculumului Național” [1, p. 17];
- „Profilul absolventului instituției școlare rezultă din idealul educațional, specificat în art. 6 din Codul Educației al Republicii Moldova: „formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate”.

În contextul continuității între ciclurile de școlarizare, profilul absolventului claselor primare specifică cele patru atribute generice ale tinerilor cetățeni, absolvenți ai școlilor din Republica Moldova, la primul nivel al sistemului de învățământ – nivelul primar (Figura 1).

Este important de menționat că profilul absolventului este proiectat în premisa unității abordărilor psiho- și sociocentrice:

- „În cadrul abordării psihocentrice, curriculumul are în centrul atenției elevul cu particularitățile

și nevoile sale, ritmul propriu de învățare și dezvoltare. În cadrul abordării sociocentrice, accentul cade pe asimilarea sistemului de valori promovate de societate” [3, p. 10];

- „Fiecare copil este valoros prin unicitatea sa și prin aceasta conferă valoare societății, totodată însușirea valorilor societății susține valoarea personalității copilului” [Idem, p. 198].

B. Reliefaarea cadrului valoric/axiologic transdisciplinar în baza profilului absolventului nivelului primar de învățământ a generat impact la următorul nivel al sistemului curricular de competențe – cel al **competențelor specifice disciplinelor școlare. Ca rezultat, se remarcă un alt element important de noutate al Curriculumului pentru învățământul primar: „reformularea competențelor specifice disciplinelor, evidențiind valorile și atitudinile specifice predominante în concordanță cu profilul absolventului claselor primare” [3, p. 6]. Astfel, pentru formularea competențelor specifice disciplinelor școlare, în baza Cadrului de referință al Curriculumului Național [Idem, p. 29], a fost dezvoltat un algoritm explicit (Tabelul 1).**

Tabelul 1. Algoritm formulării competențelor specifice disciplinelor, dezvoltat în Curriculumul pentru învățământul primar

Abilități	↔ Cunoștințe specifice ↔	Valori, atitudini specifice predominante
Abilități fundamentale exprimate acțional prin verbe la infinitivul lung	Cunoștințe/Domenii ale cunoașterii/Strategii și tehnologii specifice domeniului	Valori/Atitudini/ Contexte de realizare a competenței
<i>proiectate pe baza taxonomiei competențelor transdisciplinare</i>	<i>determinate, de regulă, în funcție de principalele domenii de conținut specifice disciplinei, dar pot fi vizate și cele din alte domenii ale cunoașterii</i>	<i>derivate din sistemul competențelor transversale și raportate la profilul absolventului nivelului primar de învățământ; nu sunt abstracte și independente, dar au un conținut concret, specific disciplinei.</i>
Exemplul 1. Educație moral-spirituală		
Aprecierea valorică	a comportamentelor proprii și ale altor persoane	în contextul normelor moral-spirituale, dând dovadă de atitudine critică și comunicare asertivă. <i>Atribut vizat în mod preponderent¹: „Persoanele cu încredere în propriile forțe” (pot distinge între bine și rău, între corect și greșit; își expun liber și cu încredere ideile).</i>
Exemplul 2. Matematică		
Aplicarea	operațiilor aritmetice și a proprietăților acestora	în contexte variate, manifestând atenție și interes pentru calcul corect, rațional, fluent. <i>Atribut vizat în mod preponderent: „Persoanele deschise către învățarea pe parcursul întregii vieți” (manifestă atenție și concentrare în procesul de învățare).</i>
Exemplul 3. Educație muzicală		
Exprimarea	prin muzică a unor sentimente și idei	dând dovadă de atitudine creativă în valorificarea elementelor de limbaj muzical. <i>Atribut vizat în mod preponderent: „Persoanele active, proactive, productive, creative și inovatoare” (manifestă creativitate în domeniile de interes).</i>

Exemplul 4. *Educație plastică*

Transferarea	achizițiilor artistico-plastice	în contexte educaționale/sociale/culturale, demonstrând respect față de valorile naționale și ale altor culturi. <i>Atribut vizat în mod preponderent „Persoanele angajate civic și responsabile” (demonstrează interes și participă la evenimente culturale și sociale din școală și din comunitate; manifestă interes și respect pentru valorile și opiniile altor persoane; cunosc tradițiile și obiceiurile populare principale din Republica Moldova în diversitatea lor culturală și participă la activități consacrate acestora).</i>
--------------	---------------------------------	---

Exemplul 5. *Limba și literatura română*

pentru instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale

Producerea	de mesaje orale	în situații de comunicare dialogată și monologată, manifestând atitudine pozitivă și atenție pentru calitatea exprimării și îmbunătățirea continuă a acesteia. <i>Atribute vizate în mod preponderent:</i> <ul style="list-style-type: none"> • „Persoanele cu încredere în propriile forțe” (își cunosc și apreciază punctele forte și domeniile care necesită dezvoltare; își expun liber și cu încredere ideile). • „Persoanele deschise către învățarea pe parcursul întregii vieți” (manifestă atenție și concentrare în procesul de învățare). • „Persoanele active, proactive, productive, creative și inovatoare” (cunosc și aplică regulile de comunicare corectă și eficientă în diverse contexte).
------------	-----------------	---

C. Nivelul inferior al sistemului curricular de competențe include **unități de competențe**, care „sunt constituite ale competențelor și facilitează formarea competențelor specifice, reprezentând etape/pietre de temelie în achiziționarea/construirea acestora. Unitățile de competențe sunt structurate și dezvoltate la fiecare disciplină pentru fiecare dintre clasele I-IV pe parcursul unei unități de învățare/unui an școlar, fiind prezentate în curriculumul disciplinar respectiv” [3, pp. 13-14].

La acest nivel se situează și **sisteme de unități de competențe sintetizate la finele fiecărei clase** care sunt prevăzute pentru evaluarea anuală. Aceste sisteme includ atât subsisteme de cunoștințe și abilități la disciplină, cât și subsisteme de atitudini și valori specifice predominante, care reiau la nivelul clasei respective atitudinile și valorile reliefate în competențele specifice prin corelare cu profilul absolventului. De exemplu, pentru disciplina *Științe*:

La sfârșitul clasei a II-a, elevul poate:

- descrie fenomene ale naturii specifice anotimpurilor;
- clasifica plante și animale după utilitate și loc de trai;
- determina rolul părților componente ale plantelor, ale animalelor;
- ordona etapele de viață ale unei plante, ale unui animal;
- completa fișe de observare;
- explica importanța plantelor și animalelor pentru mediul înconjurător;
- propune un plan propriu de odihnă și învățare, unele acțiuni de protecție a plantelor și animalelor; manifestând ca atitudini și valori specifice predominante:
 - corectitudine și coerență în utilizarea terminologiei specifice;
 - curiozitate și interes în valorificarea metodelor și instrumentelor specifice de colectare și organizare a rezultatelor;
 - atitudine critică și creativă în demersuri de cunoaștere a mediului înconjurător;
 - interes pentru promovarea activă a valorilor de mediu și a unui mod sănătos de viață.

Axarea învățământului primar pe formarea de competențe nu anulează conceptul de **obiectiv**, ci invers, presupune

1 Evident, raportarea valorilor și atitudinilor reliefate în competențele specifice la atributele generice din profilul absolventului nu este liniară. De aceea, în exemplele aduse indicăm doar atributul/atributele care se vizează în mod preponderent.

valorificarea acestuia la nivelul proiectării didactice de scurtă durată. Impactul profilului absolventului se extinde și la acest nivel operațional: „În formularea obiectivelor vor fi valorificate atitudinile și valorile specifice predominante pentru disciplina respectivă (reliefate în competențele specifice ale disciplinei)” [4, p. 15].

În concluzie: Rolul profilului absolventului în procesul dezvoltării curriculare la nivelul primar de învățământ (2018) este unul fundamental, asigurând cadrul necesar pentru realizarea conexiunii sistemului curricular de finalități la așteptările societății privind parcursul școlar al elevilor din perspectiva tipului de personalitate care se propune a fi format.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Cadrul de referință al Curriculumului Național. Aprobabil prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29 mai 2017.
2. Codul Educației al Republicii Moldova. Modificat LP138 din 17.06.16, MO184-192/01.07.16 art. 401, intrat în vigoare la 01.07.16.
3. Curriculum Național. Învățământul primar. Aprobabil prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.
4. Ghid de implementare a Curriculumului pentru învățământul primar. Chișinău: Lyceum, 2018.